

MEME KANSERİ TARAMA PROGRAMI ULUSAL STANDARTLARI

TANIM: Bu program, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu tarafınca yürütülen toplum tabanlı meme kanseri tarama programı çalışmaları sırasında uyulması gereken ulusal standartları kapsamaktadır.

GEREKÇE: Meme kanseri, Türkiye için önemli bir halk sağlığı sorunu olup, kadınlarda en sık rastlanan kanserdir. Meme kanserini erken evrede yakalayabilmek için, kanser mortalitesini azalttığı düşünülen ve etkinliği kanıtlanmış tarama yöntemleri kullanılmaktadır. Bu nedenle kanser kontrolünün bir parçası olarak, meme kanserinde topluma yönelik tarama programların uygulanması gerekmektedir. Bu taramaların yapılması için ülke gerçekleri (meme kanseri yaş dağılımları, alt yapı sorunları ve maliyet gibi) ile uyumlu bilimsel tarama standartlarının belirlenmesi ve risk altındaki grupların taramasının yapılması önemlidir. Tarama yapılan ve anormal sonuç saptanan hastaların, ileri inceleme sonuçlarına göre, gerekli tedavileri yapılmalıdır. Çünkü meme kanserinin mortalitesindeki azalma sadece taramayla değil, taramanın uygun tedaviyle birleştirilmesiyle sağlanabilir.

AMAÇ: Meme kanserinin taranmasındaki temel amaç; ülke çapında oluşturulacak ulusal tarama programını, hedef popülasyona uygulayarak, kanser gelişim sürecini, henüz klinik bulgular ortaya çıkmadan erken evrede iken tespit etmek ve kadınlarda meme kanserine bağlı mortalite hızını düşürmektir.

YÖNTEM: Meme kanserinde ideal yöntem iki yılda bir uygulanacak mamografi ile taramadır. Tarama sırasında her iki meme için de birisi medyolateral oblik (MLO), öteki kranyokaudal (CC) olmak üzere ikişer poz film çekilmelidir. Tarama filmleri iki ayrı radyoloji uzmanı tarafından ve birbirlerinden habersiz olarak okunmalı, kişinin izlenmesinde her iki radyoloji uzmanının önerilerine de uyulmalıdır. Asıl tarama yöntemi mamografi olmakla birlikte, mamografinin etkinliğini arttırmak amacıyla taramaya katılan her kadına klinik meme muayenesi de yapılmalıdır. Ayrıca toplumda farkındalık yaratmak amacıyla 20 yaşından sonra her kadına kendi kendine meme muayenesi yapmaları için danışmanlık hizmeti verilmelidir.

Taramanın etkili olması, yani “meme kanseri mortalitesinin düşürülmesi” şeklindeki amaca ulaşılabilmesi için, hedef nüfusun yüzde yetmiştenden fazlasının taramaya katılmış olması gerekmektedir. Taramanın başarılı olabilmesi için, her aşamada kalite güvencesi ilkelerine titizlikle uyulmalıdır.

Mamografi çekimi her iki yılda bir tekrarlanır. Toplum tabanlı kanser taraması yapılan bireyler vatandaşlık kimlik numaraları ile kayıt edilerek mükerrer testlerden kaçınılır.

HEDEF POPÜLASYON VE TARAMA SIKLIĞI: Kadınlarda 40 yaşında başlayacak ve 69 yaşında bitecek olan toplum tabanlı taramadır (40 ve 69 yaşlar dahil edilecektir). Taranacak popülasyon, aile hekimlerine kayıtlı bireyler esas alınarak tanımlanmalı ve geliştirilecek davet yöntemleriyle 2 yılda bir tekrarlanmalıdır.

TARAMANIN YÜRÜTÜLDÜĞÜ YER: Ulusal toplum tabanlı meme kanseri taramaları Aile Sağlığı Merkezleri (ASM) ve Toplum Sağlığı Merkezleri (TSM) bünyesindeki Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezleri [KETEM] tarafından yürütülür. Halk Sağlığı Müdürlüğünde, toplum tabanlı meme kanseri tarama çalışmalarının koordinasyon, kayıt, izlem ve Bakanlığa bildiriminden Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, Programlar ve Kanser Birimi sorumludur.

9

MAMOGRAFİ ÇEKİMİNİN YAPILMASI: ASM'de veya TSM'de (KETEM) tarama yaş aralığındaki kadınlar davet edilerek meme kanseri ve mamografi çekimi konusunda gerekli bilgilendirme yapılır, Kanser Dairesi'nce hazırlanılmış olan bilgilendirilmiş onam formları imzalatılır. Kabul eden kişiler Türkiye Halk Sağlığı Kurumu veya Halk Sağlığı Müdürlüklerince belirlenen şekilde, belirlenen merkezlere gönderilir. Kişi bilgileri AHBS'ye ya da TSM birimlerindeki (KETEM) kişisel dosyasına işlenir. Bu işlemleri ASM'lerde ilgili aile hekimleri, TSM'lerde ise sorumlu hekimler takip eder.

Mamografi çekim merkezleri (kamu ya da özel merkezlere ait sabit ya da gezici cihazlar), Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Kanser Daire Başkanlığı'na belirlenir ve kalite standartları açısından denetlenir.

TESTLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ: Toplum tabanlı meme kanseri tarama test sonuçları ASM'lerde AHBS'ye, TSM Birimlerinde ise kişinin kişisel dosyasına işlenir ve haftada bir Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, Programlar ve Kanser Birimi'ne bildirilir. Birim de AHBS'ye kaydedilmek üzere ASM'lere de bildirir. Kişiler, en geç 20 gün içinde sonuç ve bundan sonraki süreç hakkında bilgilendirilir, gerekli yönlendirmeler yapılır.

Mamografi filmlerinin raporlama merkezleri (kamu ya da özel sektöre ait yerel ya da merkezi okuma merkezleri), Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Daire Başkanlığı'na belirlenir ve kalite standartları açısından denetlenir.

NORMAL SONUCU OLAN HASTALARDA UYGULANACAK YÖNETİM: Mamografi raporunun normal gelmesi durumunda kişi bilgilendirilir. Çekilen mamografide meme kanserini düşündürecek bir görüntü olmadığı söylenir. Bu sonuç meme kanseri olmadığını veya ileride asla olmayacağını garantiemez. Kişiye, 2 yıl sonra tekrar meme kanseri taraması yaptırması söylenir.

ANORMAL SONUCU OLAN HASTALARDA UYGULANACAK YÖNETİM: Mamografi raporunda bir patoloji olduğunun raporlanmasıdır. Bu sonuç, kesin kanser tanısı değildir, ancak kişinin tekrar değerlendirilmesi gerektiğini gösterir. Kesin teşhisin konulabilmesi için memenin daha ayrıntılı bir şekilde muayene edilmesi ve gerekirse biyopsi yapılması gerekir. Bunun için birey ileri merkezlerdeki Genel Cerrahi uzmanlarına yönlendirilir. Hastaların sevk edilecekleri yerler ve merkezlerin kalite standartları açısından denetimleri Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Dairesi'nce belirlenir.

TARAMA TESTLERİNİN KABUL EDİLMEMESİ DURUMUNDA YÖNETİM: Bireylere meme kanseri ve taraması hakkında gerekli eğitim verildikten sonra, kişi taramayı ret edebilir. Bu durumda bireyin kendi isteği ile mamografi yaptırmak istemediği ASM'lerde AHBS'ye, TSM birimlerinde ise bireylerin kişisel dosyasına işlenir ve imzalı beyanları alınır. Bir yıl sonra taramaya tekrar davet edilir.

TSM Birimlerinde yapılan toplum tabanlı meme kanseri taramasını ret edenler; her hafta Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, Programlar ve Kanser Birimince AHBS'ye kaydedilmek üzere ASM'lere de bildirilir.

VERİLERİN TOPLANILMASI: Aile hekimleri, taramaya katılan kişilerin mamografi sonuçlarını AHBS'ye girerler. Kişi, yakın tarih içerisinde, herhangi bir merkezde, yukarıdaki standartlara uygun mamografi yaptırmış ise, aile hekimleri yapılan son taramanın sonucunu da AHBS'ye girer. Bu kişilerin yeni film yaptırmalarına gerek yoktur. Mamografi sonucu, ileri tetkik için hastaneye sevk edilenlerin nihai teşhisleri de Aile Hekimlerince AHBS'ye girilir.

TSM Birimlerince yapılan toplum tabanlı meme kanseri tarama test sonuçları bireylerin kişisel dosyasına işlenir ve Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, Programlar ve Kanser Birimince, AHBS'ye kaydedilmek üzere ASM'ne de bildirilir.

Bu konu ile ilgili standartlar hastanelere bildirilir, eğitim ve halkın bilgilendirilmesi faaliyetlerinde kendileri ile işbirliği yapılır, ileri tedavi gereken hastaların sevki sonrası tedavilerinin planlanması ve sonrasında geribildirimlerin zamanında ve eksiksiz verilmesi sağlanır.

TARAMA PROGRAMI KALİTE KONTROLÜ: Mamografi çekimleri ile ileri merkezlerde uygulanan tarama programlarının, Uluslararası ve Avrupa Birliği kriterlerine uygunluğunu Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Dairesi, Kamu Hastaneleri Kurumu ve Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün ilgili birimleri ile işbirliği içerisinde denetler ve gerekli önlemleri alır.

TARAMA PROGRAMI KOORDİNATÖRÜ: Meme kanseri taramalarını, Sağlık Bakanlığı adına; Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Dairesi Başkanlığı koordine eder. İl düzeyinde koordinasyon ise Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar, Programlar ve Kanser Birim sorumluları tarafından gerçekleştirilir.

KİŞİSEL VERİLERİN GİZLİLİĞİ: Taramanın her aşamasında kişisel verilerin gizliliği ile ilgili mevzuat çerçevesince güvence altına alınmalıdır.

EĞİTİMLER ve DÖKÜMANLAR: Bu hizmetlerin verileceği merkezlerdeki personelin eğitimi Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Dairesi'nce veya hazırlanılan programlar çerçevesinde, Halk Sağlığı Müdürlüklerince verilir.

TANITIM: Taramanın tanıtımı medya kampanyaları düzenlenerek yapılır, azami katılımın gerçekleşmesi sağlanır. Medya kampanyaları içeriği Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Dairesi ve Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü'nce belirlenir.